

Sygn. akt I CSK 1022/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa C. Sp. z o.o. w W.

przeciwko Agencji [...]

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 14 stycznia 2016 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 13 grudnia 2013 r.,

- 1. oddała skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka – C. - spółka z.o.o. wystąpiła o wydanie nakazu zapłaty kwoty 2.089.902 zł w postępowaniu upominawczym przeciwko Agencji [...]. Jako podstawę prawną roszczenia wskazała art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.

Sąd okręgowy oddalił powództwo, po dokonaniu następujących ustaleń faktycznych.

W dniu 2 września 1998 r. została zawarta między Agencją a M. S. umowa sprzedaży nieruchomości i umowa przejęcia długów obciążających inną osobę wobec tej Agencji w wysokości 4.478,862 zł. W wyniku tej umowy M. S. stała się właścicielem nieruchomości rolnych zabudowanych o nazwie G.

Powód (działający poprzednio pod inną nazwą) złożył poręczenie wekslowe na wekslu wystawionym przez M. S. do kwoty 1.700.000 zł. W dniu 19 stycznia 2004 r. pozwana Agencja poinformowała dłużników wekslowych o wypełnienie weksla na kwotę 1.700.000 zł, obejmującą część niespłaconej ceny sprzedaży w kwocie 1.120.340,75 zł wraz z częścią odsetek w wysokości 579.653,25 zł. Pozwana uzyskała nakaz zapłaty z dnia 5 lutego 2004 r. (sprawa o sygn. akt ... /04) przeciwko wystawcy weksla (M. S.) i powodowi (poręczycielowi wekslowemu) z racji nieuregulowania ceny nabycia nieruchomości. Oboje pozwani zostali zobowiązani solidarnie do zapłaty na rzecz Agencji (remitenta) sumy 1.700.000 zł z odsetkami. W dniu 5 grudnia 2005 r. Agencja wezwała powoda (poręczyciela) do zapłaty na podstawie wydanego nakazu należności głównej w kwocie 1.700.000 zł i odsetek ustalonych w kwocie 425.710 zł za okres do dnia 22 grudnia 2005 r. Powódka została wezwana do zapłaty łącznej kwoty 1.132.970 zł w terminie do dnia 22 grudnia 2005 r. W związku z brakiem zapłaty przeciwko dłużnikom wekslowym skierowano egzekucję w dniu 28 grudnia 2008 r.

W dniu 25 lutego 2008 r. podmiot o nazwie – T. spółka z.o.o. wpłacił w imieniu powoda na rzecz pozwanej Agencji kwotę 2.568.836,86 zł i kwota ta została rozliczona przez Agencję (sposób rozliczenia: s. 4 uzasadnienia zaskarżonego wyroku) na poczet zadłużenia M. S. (kupującej i wystawczynie weksla) z tytułu

umowy z dnia 2 września 1998 r. Na dzień 21 września 2008 r. stan zadłużenia z tytułu umowy nabycia gospodarstwa w G. wynosił 379.091,36 zł.

W ocenie Sądu Okręgowego, powód (poręczyciel wekslowy) nie udowodnił zasadności swojego roszczenia. Poręczyciel ograniczył odpowiedzialność wekslową do sumy 1.700.000 zł, poręczenie to wynikało z „umowy sprzedaży nieruchomości gospodarstwa G.” bez określenia odpowiednich rat i innych składników nieruchomości. Wystawczyni weksla nie wykonała zobowiązania ze stosunku podstawowego, toteż pozwana Agencja (remitent) zwróciła się o zapłatę wobec poręczyciela wekslowego, dysponując tytułem wykonawczym (nakazem zapłaty z dnia 5 lutego 2004 r.). Powódka wpłaciła na poczet tego zadłużenia kwotę 2.568.838,86 zł i cała ta suma została zaliczona na poczet zadłużenia M. S. Fakt ten został potwierdzony opinią biegłego. Wpłata na poczet zadłużenia wynikającego z nakazu została dokonana tylko raz (w lutym 2008 r.) i w związku z tym należało wykluczyć bezpodstawne wzbogacenie powoda (poręczyciela wekslowego).

Sąd Apelacyjny oddalił apelację strony powodowej po uzupełnieniu ustaleń faktycznych.

Egzekucja przeciwko stronie powodowej została wszczęta na podstawie prawomocnego nakazu zapłaty z dnia 5 lutego 2004 r. (sygn. akt .../04). Sąd w niniejszym procesie nie był uprawniony do badania zasadności wydania tego nakazu. Pozwana Agencja kilkakrotnie zwracała się do strony powodowej o spełnienie świadczenia tego nakazu, ale także strona powodowa domagała się informacji od strony pozwanej dotyczącej stanu własnego zadłużenia i długu wystawcy weksli (M. S.). Pozwana Spółka dokonywała zakupów nieruchomości za pośrednictwem innych osób. Pismem z dnia 3 stycznia 2008 r. Agencja wskazała powódce stan jej zadłużenia, a w dniu 25 lutego 2008 r. na rachunek Agencji wpłynęła kwota 2.568.838,86 zł z zastrzeżeniem, że obejmuje ona należności objęte nakazem w sprawie .../04 (k. 18 akt); wpłaty tej dokonał inny podmiot niż poręczyciel wekslowy. Zamiarem powódki było zaliczenie tej wpłaty na poczet należności wynikającej z nakazu zapłaty. Na poczet tej należności nie wpłynęła natomiast na rachunek Agencji inna kwota.

Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska strony powodowej, że skoro pozwana Agencja dokonała innego zarachowania wpłaconej kwoty na poczet innego zadłużenia niż objęte poręczenie, to po stronie powódki powstało roszczenie na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.

Powodowa Spółka zabezpieczyła poręczeniem tylko jeden dług wystawcy weksla i nakazem zapłaty z dnia 5 lutego 2004 r. objęty był właśnie ten dług. Obie strony (wierzyciel i dłużnik) kwotę 2.568.838,86 zł zaliczyli właśnie na poczet długu wynikającego z tego nakazu (art. 451 § 1 k.c.).

Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że nie kierował się ocenami dokonanymi w innym postępowaniu, orzekał natomiast na podstawie dowodów przedstawionych przez stronę obecnego postępowania. Sąd brał też pod uwagę treść weksla, treść deklaracji wekslowej, wystawionej przez wystawcę weksla oraz treść zobowiązania wynikającego ze stosunku podstawowego, tj. z umowy z dnia 2 września 1998 r. (k. 161-168, k. 345 akt sprawy).

Poręczenie wekslowe nie obejmowało określonej części zobowiązania (np. określonych rat długu głównego), ale właśnie całe zobowiązanie wynikające z umowy z dnia 2 września 1998 r. Było jedynie ograniczone do kwoty 1.700.000 zł (4 weksle po 425. 000 zł). Z ustaleń faktycznych (m.in. opinii biegłego) wynika, że do zapłaty pozostał jeszcze dług obciążający wystawcę weksla. Dług ten w chwili wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny z dnia 29 maja 2009 r. (sygn. akt .../09) wynosił 156.062,879 zł. O ile Sądu nie wiążą ustalenia faktyczne dokonywane w innym postępowaniu, to wiąże go samo prawomocne rozstrzygnięcie (art. 365 § 1 k.p.c.). Skoro z wyroku z dnia 29 maja 2009 r. wynika, że pozostała jeszcze wspomniana, objęta roszczeniem strony powodowej kwota zadłużenia, to stronie tej nie przysługuje roszczenie z tytułu należytego świadczenia (art. 410 § 1 i § 2 k.c.).

W skardze kasacyjnej strony powodowej podniesiono zarzuty naruszenia art. 382 k.p.c., art. 382 k.p.c. w zw. z art. 232 § 2 k.c, art. 365 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. Podniesiono też zarzuty naruszenia prawa materialnego, art. 47 ust. 1 prawa wekslowego w zw. z art. 366 § 1 k.c., art. 451 § 1 k.c.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpatrzenia

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Nie można podzielić zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., ponieważ uzasadnienie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego zawiera wszystkie niezbędne, określone w tym przepisie, formalne wymagania uzasadnienia. Sąd Apelacyjny w sposób dostateczny wyjaśnił, po przeprowadzeniu wystarczającego postępowania dowodowego, dlaczego skarżący nie wykazał zasadności swojego roszczenia opartego na art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. Kwestię prawnej struktury zadłużenia (należności składających się na nakaz zapłaty z dnia 5 lutego 2004 r.) skarżący mógł podnosić w sprzeciwie od nakazu zapłaty. Ponadto strona powodowa była wzywana do zapłaty należności wynikającej z nakazu zapłaty po wydaniu takiego nakazu, a w lutym 2008 r. dokonała wpłaty na rachunek Agencji (przez podmiot upoważniony) z wyraźną intencją zaliczenia tej zapłaty na poczet długu wynikającego z nakazu. Z ustaleń faktycznych Sądów *meriti* wynika, że cała kwota 2.568.838,86 zł, wpłacona przez powoda (poręczyciela) w dniu 25 lutego 2008 r., zaliczona została właśnie na poczet zadłużenia M. S., wynikającego z umowy z dnia 2 września 1998 r. (s. 4 i 9 uzasadnienia zaskarżonego wyroku). Na poczet zadłużenia objętego nakazem zapłaty z dnia 5 lutego 2004 r. nie wpłynęła już na rachunek Agencji żadna inna kwota (s. 9 - 10 uzasadnienia zaskarżonego wyroku). Nie było zatem potrzeby odpowiedniego uzupełnienia postępowania mającego służyć wykazaniu, że zobowiązanie co do kwoty 2.089.961,26 zł zostało spłacone jeszcze przed dniem 7 listopada 2006 r., co miałoby - zdaniem skarżącego - spowodować „wygaśnięcie w tej części zobowiązania wekslowego objętego w całości (...) nakazem zapłaty” (art. 382 k.p.c.).

2. Z ustaleń faktycznych wynika, że powód (poręczyciel wekslowy) udzielił poręczenia na 4 wystawionych przez M. S. (wystawcę) wekslach, obejmujących kwoty w wysokości po 425.000 zł. Weksle te zostały wystawione „dla zabezpieczenia roszczeń wynikających z umowy sprzedaży gospodarstwa G.” (deklaracja wekslowa z dnia 18 sierpnia 1998 r., k. 345 sprawy).

Powód (poręczyciel) nie kwestionuje miarodajności tejże deklaracji wystawcy w zakresie określenia roszczeń objętych zabezpieczeniem wekslowym i wynikających ze stosunku podstawowego.

Nie można podzielić stanowiska skarżącego, że udzielone poręczenie wekslowe do kwoty 1.700.000 zł „skonkretyzowało się w momencie uzyskania przez pozwaną (remitenta) w dniu 5 lutego nakazu zapłaty” i „w konsekwencji powódka była, solidarnie z M. S., zobowiązana jedynie do zapłaty należności objętych tym nakazem (wekslem)” (s. 8 skargi). Twierdzenie takie nie jest spójne z prawnymi konsekwencjami udzielonego poręczenia wekslowego na wekslu in blanco. Z treści deklaracji wekslowej wynika, że poręczeniem wekslowym powoda objęto cały dług wystawcy weksla wynikający ze stosunku podstawowego (cenę nabycia gospodarstwa rolnego), a nie tylko jego pewne, zindywidualizowane elementy. Doszło jednocześnie do ograniczenia wysokości odpowiedzialności wekslowej poręczyciela wekslowego do kwoty 1.700.000 zł. Oznacza to, że poręczyciel wekslowy odpowiada solidarnie z wystawcą za cały dług wystawcy ze stosunku podstawowego (określony w deklaracji wekslowej; art. 47 prawa wekslowego w zw. z art. 366 k.c.), przy czym odpowiedzialność ta trwa tak długo, jak długo istnieje zadłużenie wystawcy weksla (art. 366 § 2 k.c.). Samo wydanie nakazu zapłaty przeciwko poręczycielowi wekslowemu i wystawcy nie powoduje - jak sugeruje skarżący - „konkretyzacji” (określenia) w sensie przedmiotowym objętego poręczeniem zadłużenia, ponieważ decydujące znaczenie ma tu treść deklaracji wekslowej. Nakaz zapłaty stwierdza tylko istnienie obowiązku zapłaty (w tym - poręczyciela) w granicach ujawnionych na wekslu, nie modyfikuje jednak przedmiotowego zasięgu odpowiedzialności poręczyciela wekslowego, ani tego, jaki dług ze stosunku podstawowego został zabezpieczony poręczeniem wekslowym. Wierzyciel wekslowy mógł zatem wypełnić wystawiony przez wystawcę weksel in blanco, zaopatrzony w poręczenie powoda, wówczas, gdy istniało zadłużenie wystawcy weksla ze stosunku podstawowego. Natomiast poręczyciel może być zwolniony z zobowiązania wekslowego, jeżeli zapłacił wierzycielowi wekslowemu kwotę odpowiadającą ograniczeniu odpowiedzialności, ujawnioną w treści weksla (art. 30 ust. 1 prawa wekslowego).

Z ustaleń faktycznych Sądu meriti nie wynika, że powód jako poręczyciel zapłacił remitentowi weksla (Agencji) kwotę większą niż wskazaną w treści poszczególnych weksli (1.700.000 zł), odpowiednio powiększoną o odsetki z tytułu opóźnienia z zapłatą (zgodnie z nakazem zapłaty z dnia 5 lutego 2004 r. odsetki te należało zaliczyć od dnia 1 stycznia 2004 r. do dnia zapłaty; k. 15 akt sprawy). Ustalono też, że dokonywane spłaty nie były zaliczone na poczet innego zadłużenia M. S. niż zadłużenie wynikające z umowy z dnia 2 września 1998 r. i objęte poręczeniem. Z ustaleń faktycznych nie wynika też, że M. S. zapłaciła jeszcze przed dniem 25 lutego 2008 r. całą kwotę zadłużenia. Jednocześnie Sąd Apelacyjny przekonywająco zaznaczył, że w odniesieniu do ustalenia faktu sposobu rozliczenia kwoty 2.568.838,36 zł na poczet długu wynikającego z nakazu zapłaty z dnia 5 lutego 2004 r. kierował się w niniejszym postępowaniu dowodami przedstawionymi przez strony. Nie wiązały go natomiast ustalenia w tym zakresie dokonane w innym postępowaniu (sygn. akt .../09), w którym przyjęto inny sposób zarachowania wspomnianej kwoty (s. 13 uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 29 maja 2009 r. .../09; s. 10-12 uzasadnienia zaskarżonego wyroku). Skoro w obecnym (i poprzednim, wskazanym postępowaniu) ustalono istnienie jeszcze zadłużenia wystawcy weksla w wysokości 156.062,87 zł, objętego także poręczeniem wekslowym, to niewątpliwie nie było podstaw do twierdzenia, że strona powodowa (poręczyciel wekslowy) pozostaje bezpodstawnie wzbogacona w rozmiarze wskazanym w pozwie. W każdym razie o bezpodstawnym wzbogaceniu powoda nie może decydować to, jaka kwota została ostatecznie „zaliczona na poczet długu wynikającego z nakazu zapłaty”, skoro weksle wystawiono właśnie w celu „zabezpieczenia roszczeń wynikających ze sprzedaży nieruchomości gospodarstwa G.” (deklaracja wekslowa, k. 345 akt sprawy).

Należy zatem przyjąć, że nie doszło do naruszenia art. 365 § 1 k.p.c., a także przepisów art. 47 ust. 1 prawa wekslowego i art. 366 § 1 k.c. Nie ma też podstaw do przyjęcia, że naruszono art. 451 § 1 k.c. przez jego błędną wykładnię. Ze sformułowania i uzasadnienia zarzutu nie wynika wprost to, jakie spłaty miałyby być objęte zarachowaniem i na poczet jakiego zadłużenia. Treść deklaracji wekslowej świadczy o tym, że poręczeniem objęto jeden dług wynikający ze stosunku podstawowego, a poręczyciel i wystawca mogli dokonywać spłat

na poczet jedynie tego długu i jego elementów. Nie zmienia tej sytuacji używany w skardze (ale i też w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) zwrot - „dług wynikający z nakazu zapłaty”.

W tej sytuacji Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną (art. 398¹⁴ k.p.c.) i zasądził od strony powodowej na rzecz pozwanej Agencji koszty postępowania kasacyjnego (art. 98 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c.).

eb